

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní třída 118/16, Praha 1, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 3. 2012, č. j. 8 A 374/2011 - 14,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalované **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalobce (dále „stěžovatel“) se žalobou ze dne 7. 12. 2011 u Městského soudu v Praze domáhal ochrany proti nečinnosti žalované ve věci žádosti o určení jiného advokáta pro řízení před Nejvyšším správním soudem. Městský soud v Praze stěžovatele usnesením ze dne 17. 1. 2012, č. j. 8 A 374/2011 - 5, vyzval k zaplacení soudního poplatku z podané žaloby ve výši 2000 Kč, a to ve lhůtě 10 dnů. Na uvedenou výzvu reagoval stěžovatel zasláním vyplněného zestručněného prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech s datem 2. 2. 2012, kterou městský soud vyhodnotil jako žádost o osvobození od soudních poplatků.

[2] O této žádosti městský soud posléze rozhodl v záhlaví citovaným usnesením tak, že stěžovateli přiznal osvobození od soudních poplatků zčásti, a to ve výši 1600 Kč, a tedy jeho poplatková povinnost z podané žaloby činila 400 Kč. Své rozhodnutí městský soud mimo jiné odůvodnil tím, že z dokladů, které stěžovatel městskému soudu doložil, vyplývá, že jeho příjem je tvořen výlučně dávkami pomoci v hmotné nouzi, a činí přibližně 6000 Kč měsíčně, tedy 72 000 Kč ročně a vzhledem ke skutečnosti, že jsou dávky pomoci v hmotné nouzi v určité míře účelově určeny, soud dospěl k závěru, že majetkové poměry žalobce nepostačují k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč. *„Soud v tomto konkrétním případě nedospěl k závěru, že je žaloba zjevně neúspěšná, nebo že ze strany navrhovatele došlo ke zneužití institutu osvobození od placení soudních poplatků, který by odůvodňoval zamítnutí žádosti o osvobození. Neshledal však ani zvlášť závažné důvody pro prolomení zásady ovládající platnou úpravu osvobození od soudních poplatků, dle níž má žalobce nést část nákladů řízení, aby poctíval odpovědnost s vedením řízení spjatou; i nemajetný navrhovatel by se měl podílet v míře, jak mu to poměry umožňují, byť by byla výše soudního poplatku symbolická.“* Proto soud uzavřel, že *„v případě žalobce má regulativní funkce soudních poplatků zvláštní význam, a to vzhledem k rozsahu a způsobu vedení soudních sporů. Žalobci nelze upřít právo napadat u soudu úkony správního orgánu; nelze však také přehlížet způsob, kterým tak žalobce činí. Pokud žalobce hodlá svá práva vymáhat soudní cestou v takovém rozsahu a způsobem, jak byl výše popsán, je třeba po něm spravedlivě požadovat, aby soudní řízení vedl s vědomím existence nákladů řízení.“*

[3] Stěžovatel napadl uvedené usnesení městského soudu podáním, kterým se domáhá kasace jeho výroku za slovem „zčásti“, když své nesouhlasné stanovisko s výše předestřenými závěry městského soudu podpořil nejen zcela obecnými, zčásti nesrozumitelnými a místy dokonce s nyní posuzovanou věcí nesouvisejícími výtkami (viz např. *„soud v předmětném procesu dospěl k závěru, že žaloba není zjevně neúspěšná, přesto odmítá osvobodit z části od poplatků za návrh na zahájení řízení“*), ale také konkrétními námitkami vůči způsobu, jakým městský soud rozhodl o jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků, v němž spatřuje znaky libovůle. Stěžovatel v kasační stížnosti nepodřadil své námitky zákonným kasačním důvodům ve smyslu § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), z textu podání je nicméně patrné, že namítá nezákonnost usnesení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

[4] V rámci přezkumu naplnění podmínek řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud v tomto případě netrval, s ohledem na specifický charakter napadeného usnesení městského soudu, na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Opačný postup by totiž znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS, či rozsudek ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, rozhodnutí NSS dostupná na www.nssoud.cz).

[5] Kasační stížnost je tak podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná, byť nebyl zaplacen soudní poplatek a stěžovatel není ani zastoupen advokátem. Nejvyšší správní soud tedy přezkoumal kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že není důvodná.

[6] Stěžovatel brojí proti tomu, že nebylo plně vyhověno jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku za jím podanou žalobu. Nejvyšší správní soud nicméně kasační námitky stěžovatele nepovažuje za důvodné a se závěrem městského soudu o částečném přiznání osvobození od soudních poplatků, a to ve výši 1600 Kč, se ztotožňuje, neboť plně

koresponduje se závěry vyplývajícími z judikatury Nejvyššího správního soudu ve vztahu k institutu osvobození od soudních poplatků.

[7] Jak již Nejvyšší správní soud ve své judikatuře několikrát konstatoval, individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích, který by mu případně znemožnil přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto ustanovení se dílčím způsobem aplikuje rovněž ust. § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), za použití ust. § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, či rozsudek ze dne 26. 11. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

[8] Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS, ve vztahu k těmto podmínkám dovodil, že „slovo „může“ užívané v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namíste mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

[9] V rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 - 15, pak Nejvyšší správní soud odkázal i na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“ Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem.

[10] V nyní posuzovaném případě tak městský soud při posuzování stěžovatelem (nikoliv explicitně a srozumitelně) podané žádosti o osvobození od soudních poplatků správně přihlížel k dalším okolnostem případu, tedy nejen k majetkové situaci stěžovatele. Způsob posouzení žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků ze strany městského soudu se tak Nejvyššímu správnímu soudu jeví jako správný a spravedlivý, neboť městský soud ve svém rozhodnutí dostatečně vážil konkrétní okolnosti daného případu a hodnotil nejen podmínky pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., aniž by mechanicky tuto žádost odmítl, když na jedné straně vzal náležitě v úvahu tíživé majetkové poměry stěžovatele a jeho právo domáhat se ochrany svých práv před soudem, na druhé straně nicméně nemohl odhlédnout od způsobu a rozsahu, v jakém tak stěžovatel před soudy všech instancí činí. Městský soud tak dle názoru Nejvyššího správního soudu nijak nepochybil, pokud v mezích své diskrece určil, že v nyní posuzovaném případě má stanovená částka 400 Kč v jedné věci symbolický charakter a nemůže pro stěžovatele vzhledem k jeho ročnímu příjmu ve výši 72 000 Kč představovat neúnosnou zátěž, přičemž smysl a funkce institutu soudních poplatků a odpovědnost navrhovatele za náklady, které se s vedením každého soudního řízení nevyhnutelně pojí, zůstal zachován. Skutečnost, že se stěžovatel s tímto závěrem neztotožňuje, když se domáhá určení symbolické úhrady soudního poplatku ve výši „6 či 1 Kč“, stejně jako další stěžovatelovy námitky, které nejsou vůbec způsobilé k tomu, aby byly jakkoliv samostatně posouzeny, na daném závěru nemohou nic změnit.

[11] Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost stěžovatele jako nedůvodnou se shora uvedených důvodů zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

[12] Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v řízení úspěch neměl a žalované žádné náklady s tímto řízením nad rámec běžné činnosti nevznikly, tak že jí Nejvyšší správní soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 6. srpna 2012

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu